

Oblobergan YOQUBOV,
mustaqil tadqiqotchi, Farg'ona davlat universiteti, Farg'ona, O'zbekiston
E-mail:mr.ganiev76_fsu@inbox.ru, ORCID: 0009-0006-6050-2098

FarDU dotsenti, DSc S.Yuldashev taqrizi asosida

O'ZBEKISTONDA KIBERXAVFSIZLIK SIYOSATI VA RAQAMLI TARAQQIYOTNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Annotatsiya

Mazkur maqolada O'zbekistonda kiberxavfsizlik siyosatining shakllanishi va rivojlanishining ijtimoiy-falsafiy asoslari hamda raqamli taraqqiyotning zamonaviy tendensiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda raqamli transformatsiya jarayonlarining davlat boshqaruvi, iqtisodiyot, ta'lim va fuqarolik jamiyati rivojiga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, kiberxavfsizlik siyosatining asosiy yo'nalishlari, axborot xavfsizligini ta'minlash mexanizmlari hamda milliy raqamli makon barqarorligini mustahkamlash masalalari o'rganilgan. Tadqiqot natijasida O'zbekistonda kiberxavfsizlik siyosatini takomillashtirish va raqamli taraqqiyotni jadallashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kiberxavfsizlik, raqamli taraqqiyot, axborot xavfsizligi, raqamli transformatsiya, davlat siyosati, elektron hukumat, kiberxatarlar, raqamli iqtisodiyot.

CYBERSECURITY POLICY AND MODERN TRENDS OF DIGITAL DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN

Annotation

This article examines the socio-philosophical foundations of cybersecurity policy and modern trends of digital development in Uzbekistan. The study analyzes the impact of digital transformation on public administration, the economy, education, and civil society. It also explores key directions of cybersecurity policy, mechanisms for ensuring information security, and issues related to strengthening the stability of the national digital environment. Based on the findings, practical recommendations for improving cybersecurity policy and accelerating digital development in Uzbekistan are proposed.

Keywords: cybersecurity, digital development, information security, digital transformation, public policy, e-government, cyber threats, digital economy.

ПОЛИТИКА КИБЕРБЕЗОПАСНОСТИ И СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ

Аннотация

В данной статье рассматриваются социально-философские основы политики кибербезопасности и современные тенденции цифрового развития в Узбекистане. Исследуется влияние цифровой трансформации на государственное управление, экономику, образование и развитие гражданского общества. Особое внимание уделяется основным направлениям политики кибербезопасности, механизмам обеспечения информационной безопасности и вопросам укрепления устойчивости национального цифрового пространства. По результатам исследования предложены практические рекомендации по совершенствованию политики кибербезопасности и ускорению цифрового развития Узбекистана.

Ключевые слова: кибербезопасность, цифровое развитие, информационная безопасность, цифровая трансформация, государственная политика, электронное правительство, киберугрозы, цифровая экономика.

Kirish. XXI asrda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida dunyo miqyosida raqamli transformatsiya jarayonlari iqtisodiyot, davlat boshqaruvi, ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy hayotning barcha sohalarini qamrab olmoqda. Raqamli texnologiyalar inson faoliyatining samaradorligini oshirish, davlat xizmatlarini takomillashtirish va iqtisodiy o'sishni jadallashtirishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu bilan birga, raqamli makonning kengayishi kiberxavfsizlik bilan bog'liq yangi tahdidlar va xavf-xatarlarning yuzaga kelishiga sabab bo'lmoqda. Natijada kiberxavfsizlik masalasi milliy xavfsizlikning ajralmas tarkibiy qismi sifatida strategik ahamiyat kasb etmoqda.

Bugungi kunda kiberhujumlar, ma'lumotlar o'g'irlanishi, kiberjinoyatchilik, zararli dasturlar, axborot tizimlariga noqonuniy kirish va shaxsiy ma'lumotlarning tarqalishi kabi tahdidlar davlatlar oldida jiddiy muammolarni yuzaga keltirmoqda. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, raqamli

taraqqiyotning muvaffaqiyati ko'p jihatdan kiberxavfsizlik siyosatining samaradorligi va axborot infratuzilmasining himoyalanganlik darajasiga bog'liqdir. Shu sababli rivojlangan davlatlar raqamli iqtisodiyot bilan bir qatorda milliy kiberxavfsizlik tizimini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratmoqda.

O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, davlat boshqaruvi raqamlashtirish va elektron hukumat tizimini keng joriy etish bo'yicha keng ko'lami islohotlar amalga oshirilmogda. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi mamlakatning raqamli taraqqiyot yo'nalishlarini belgilab berib, zamonaviy axborot texnologiyalarini iqtisodiyot va ijtimoiy hayotning barcha sohalariga tatbiq etishni nazarda tutadi. Mazkur jarayonlar bilan bir qatorda milliy axborot makonini himoya qilish, kiberxavfsizlikni ta'minlash va raqamli infratuzilmaning barqaror faoliyatini kafolatlash dolzarb vazifalardan biri sifatida belgilangan.

Kiberxavfsizlik siyosati davlatning axborot resurslari, telekommunikatsiya tarmoqlari va muhim raqamli infratuzilmalarini himoya qilishga qaratilgan tashkiliy, huquqiy, texnologik va institutsional choralar majmuini o'z ichiga oladi. Shu nuqtai nazardan, O'zbekistonda kiberxavfsizlik sohasida qabul qilinayotgan normativ-huquqiy hujjatlar, maxsus vakolatli organlar faoliyati va xalqaro hamkorlik mexanizmlarini o'rganish muhim ilmiy ahamiyatga ega.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda raqamli taraqqiyot va kiberxavfsizlik masalalari ko'pincha o'zaro bog'liq holda tahlil qilinmoqda. Chunki raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi, sun'iy intellekt texnologiyalarining keng joriy etilishi, bulutli hisoblash tizimlari va katta ma'lumotlar (Big Data) bilan ishlash hajmining ortishi yangi imkoniyatlar bilan birga yangi kiberxatarlarni ham yuzaga keltirmoqda. Shu bois kiberxavfsizlik siyosatini takomillashtirish va raqamli taraqqiyotning zamonaviy tendensiyalarini tahlil qilish ilmiy hamda amaliy jihatdan dolzarb hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi O'zbekistonda kiberxavfsizlik siyosatining shakllanishi va rivojlanish xususiyatlarini, raqamli taraqqiyotning zamonaviy tendensiyalarini hamda ularning o'zaro bog'liqligini ilmiy jihatdan tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot natijalari milliy kiberxavfsizlik tizimini takomillashtirish, raqamli transformatsiya jarayonlarining xavfsizligini ta'minlash va axborot makonining barqaror rivojlanishiga xizmat qiluvchi ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga yo'naltirilgan.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

XXI asrda raqamli texnologiyalar taraqqiyotning muhim omiliga aylanib, davlat va jamiyat hayotining barcha sohalariga chuqur kirib bormoqda. Raqamlashtirish jarayonlari iqtisodiy samaradorlikni oshirish, davlat boshqaruvini takomillashtirish va fuqarolarga ko'rsatilayotgan xizmatlar sifatini yaxshilash imkonini bermoqda. Shu bilan birga, raqamli makonning kengayishi axborot xavfsizligini ta'minlash va kiberxatarlarga qarshi kurashish masalalarini dolzarb vazifalardan biriga aylantirmoqda [1].

Bugungi kunda O'zbekiston ham raqamli transformatsiya jarayonlarini jadallashtirish va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etishga alohida e'tibor qaratmoqda. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi mamlakatning raqamli rivojlanish yo'nalishlarini belgilab bergan muhim dasturiy hujjat hisoblanadi [2].

Kiberxavfsizlik siyosati esa milliy manfaatlarni himoya qilish, davlat axborot resurslari xavfsizligini ta'minlash hamda fuqarolar va tashkilotlarni kiberxavflardan himoya qilishga qaratilgan tizimli faoliyat sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu sababli kiberxavfsizlik siyosati va raqamli taraqqiyot o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ijtimoiy-falsafiy jihatdan tahlil qilish ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Tadqiqot davomida tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, tarixiylik, institutsional yondashuv va ijtimoiy-falsafiy umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. O'zbekiston Respublikasining kiberxavfsizlik va raqamlashtirish sohasidagi normativ-huquqiy hujjatlari, xalqaro tashkilotlar hisobotlari hamda zamonaviy ilmiy manbalar tahlil qilindi.

Shuningdek, raqamli transformatsiya va kiberxavfsizlik siyosati o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik hamda ularning jamiyat taraqqiyotiga ta'siri konseptual jihatdan baholandi.

Natijalar va Muhokama

Kiberxavfsizlik siyosatining ijtimoiy-falsafiy mohiyati. Kiberxavfsizlik siyosati zamonaviy jamiyatning axborot makonini himoya qilishga qaratilgan strategik faoliyatdir. Uning asosiy maqsadi axborot tizimlarining barqaror ishlashini ta'minlash, shaxs, jamiyat va davlat manfaatlarini himoya qilishdan iboratdir [3].

Ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan kiberxavfsizlik insonning axborot olish erkinligi va axborot xavfsizligi o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi. Axborotlashgan jamiyat sharoitida kiberxavfsizlik milliy xavfsizlikning ajralmas tarkibiy qismiga aylanmoqda.

Entoni Giddensning refleksiv modernizatsiya nazariyasiga ko'ra, zamonaviy jamiyat rivojlangan sari yangi xavf-xatarlar ham shakllanadi [4]. Kiberxatarlar ham ana shunday global xavflarning yangi ko'rinishlaridan biri hisoblanadi.

O'zbekistonda kiberxavfsizlik siyosatining rivojlanish bosqichlari. So'nggi yillarda O'zbekistonda axborot xavfsizligini ta'minlash bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Davlat boshqaruvi, moliya tizimi, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarida raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi kiberxavfsizlik tizimini takomillashtirish zaruratini kuchaytirdi [5].

O'zbekiston Respublikasining "Kiberxavfsizlik to'g'risida"gi Qonuni mamlakatda kiberxavfsizlikni ta'minlashning huquqiy asoslarini belgilab berdi. Mazkur hujjat davlat organlari, tashkilotlar va fuqarolarning kiberxavfsizlik sohasidagi huquq va majburiyatlarini aniqlashtirdi [6].

Shuningdek, maxsus vakolatli organlar tomonidan milliy CERT xizmatlari faoliyati yo'lga qo'yilib, axborot tizimlarining xavfsizligini monitoring qilish mexanizmlari takomillashtirilmoqda.

Raqamli taraqqiyotning zamonaviy tendensiyalari. O'zbekistonda raqamli taraqqiyot quyidagi ustuvor yo'nalishlar orqali amalga oshirilmoqda:

Elektron hukumat tizimining rivojlanishi. Elektron davlat xizmatlarining kengayishi fuqarolar va davlat organlari o'rtasidagi munosabatlarni soddalashtirmoqda. Elektron hukumat tizimi boshqaruv samaradorligini oshirish va korrupsion omillarni kamaytirishga xizmat qilmoqda [7].

Raqamli iqtisodiyotning shakllanishi. Raqamli iqtisodiyot yangi biznes modellari rivojlanishi, elektron tijorat va innovatsion texnologiyalarning keng qo'llanilishi bilan tavsiflanadi. Bu jarayon iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biriga aylanmoqda.

Sun'iy intellekt texnologiyalarining joriy etilishi. Sun'iy intellekt asosidagi texnologiyalar sanoat, bank-moliya, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlarida keng qo'llanilmoqda. Bu esa boshqaruv qarorlarining samaradorligini oshirish imkonini bermoqda [8].

Raqamli ta'lim tizimining kengayishi. Masofaviy ta'lim platformalari va elektron resurslarning rivojlanishi ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirib, bilimlarga bo'lgan teng kirishni ta'minlamoqda.

Kiberxavfsizlik va raqamli taraqqiyotning o'zaro bog'liqligi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, kiberxavfsizlik va raqamli taraqqiyot bir-birini to'ldiruvchi jarayonlardir. Raqamlashtirish darajasi oshgani sari kiberxavfsizlikka bo'lgan ehtiyoj ham ortadi.

Manuel Kastelsning tarmoq jamiyati konsepsiyasiga ko'ra, zamonaviy jamiyatning barqarorligi axborot tarmoqlarining xavfsiz ishlashiga bog'liq [9]. Shu sababli raqamli taraqqiyotning muvaffaqiyati samarali kiberxavfsizlik siyosatini talab etadi.

Tadqiqot natijalari O'zbekistonda kiberxavfsizlik siyosatini rivojlantirish va raqamli transformatsiya jarayonlarini jadallashtirish bir-biri bilan uzviy bog'liq ekanligini ko'rsatdi. Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumat tizimlarining kengayishi yangi imkoniyatlar yaratishi bilan bir qatorda, yangi tahdidlarni ham yuzaga keltirmoqda.

Shu bois kiberxavfsizlikni faqat texnologik muammo sifatida emas, balki ijtimoiy-falsafiy, huquqiy va madaniy jarayon sifatida ham baholash zarur. Ayniqsa, raqamli

madaniyat va axborot xavfsizligi bo'yicha fuqarolarning bilim va ko'nikmalarini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kelgusida milliy kiberxavfsizlik tizimini rivojlantirish, kiberxavfsizlik bo'yicha mutaxassislar tayyorlash hamda xalqaro hamkorlikni kengaytirish ustuvor vazifalardan biri bo'lib qoladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda raqamli taraqqiyot jarayonlarining jadallashuvi kiberxavfsizlik siyosatini takomillashtirish zaruratini yanada kuchaytirmoqda. Raqamli iqtisodiyot, elektron hukumat va zamonaviy axborot texnologiyalarining rivojlanishi bilan bir qatorda axborot xavfsizligini ta'minlash, kiberxatarlarning oldini olish va milliy raqamli infratuzilmani himoya qilish ustuvor vazifalardan biriga aylanmoqda. Shu bois kiberxavfsizlik sohasida huquqiy, tashkiliy va texnologik mexanizmlarni izchil rivojlantirish, aholining raqamli madaniyatini oshirish hamda xalqaro hamkorlikni kengaytirish mamlakatning barqaror raqamli taraqqiyotini ta'minlashning muhim omili hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

kiberxavfsizlik siyosati raqamli taraqqiyotning barqarorligini ta'minlovchi strategik omildir;

O'zbekistonda raqamli transformatsiya jarayonlari davlat va jamiyat rivojining muhim yo'nalishiga aylangan; elektron hukumat, raqamli iqtisodiyot va sun'iy intellekt texnologiyalari raqamli taraqqiyotning asosiy tendensiyalari hisoblanadi;

kiberxavfsizlikni ta'minlash axborot makonining barqarorligi va milliy xavfsizlikni mustahkamlashga xizmat qiladi;

raqamli madaniyat va kiberxavfsizlik savodxonligini rivojlantirish zamonaviy taraqqiyotning muhim sharti hisoblanadi.

Shunday qilib, O'zbekistonda kiberxavfsizlik siyosatini takomillashtirish va raqamli taraqqiyotni jadallashtirish mamlakatning innovatsion rivojlanishi hamda global axborot makonida munosib o'rin egallashiga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Castells M. The Rise of the Network Society. Oxford: Blackwell Publishing, 2010.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. Toshkent, 2020.
3. Schneier B. Applied Cryptography. New York: John Wiley & Sons, 2015.
4. Giddens A. The Consequences of Modernity. Stanford: Stanford University Press, 1990.
5. Tapscott D. The Digital Economy. New York: McGraw-Hill, 2014.
6. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. Kiberxavfsizlik to'g'risida. O'RQ-764, 2022.
7. United Nations. E-Government Survey. New York: UN Publications, 2024. United Nations
8. Russell S., Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach. London: Pearson Education, 2021.
9. Castells M. Communication Power. Oxford: Oxford University Press, 2013.
10. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ-637. 23.09.2020.